

rbc.ua/rus/newsline/2007/01/26/166775.shtml. 11. Шинкарук В., Раковський Х., Метешкін К. Системний підхід до дослідження інтеграційних процесів у вищій освіті України / В. Шинкарук., Х. Раковський, К. Метешкін // Вища школа. – 2008. – № 9. – С. 12–28. 12. World Bank Statistics

[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/data-catalog>. 13. Chaulier J., Groche S. Now European Integration is Eroding National Control over Educating Planning and Policy // European Education, vol. 37, no. 4. – Winter, 2006. – P. 7–21.

Сергій Денисюк

Проблеми розвитку української культури у дослідженнях Ю. Шевельєва (Ю. Шереха)

У статті розглядаються проблеми розвитку української культури у дослідженнях Юрія Шевельєва (Юрія Шереха).

Problems of development of Ukrainian culture in the researches of Yuriy Shevelov (Yuriy Shereh) are analyzed in the article.

Проблеми української культури знаходились у центрі дослідницької уваги Ю. Шевельєва упродовж усієї його творчої діяльності. Практично кожна праця видатного лінгвіста, літературознавця, мистецтвознавця, культуролога тісно чи іншою мірою торкається багатогранного феномена української культури як самобутнього явища світової духовності. Глибока ерудованість, широкі знання з різних галузей культури, вільне оперування здобутками тогочасної світової науки допомогли виробити власний дослідницький підхід, в основі якого були синтетизм та інтегративність методології: «Йдеться про опанування нового підходу до синтетичного пізнання культури, історії культури, розмаїтих її чинників. Спілкуючись із елітою Заходу, природно, необхідно було репрезентувати світову міру знань і сучасний стиль дослідження. Воїстину енциклопедичні знання та системний підхід до культури дають йому змогу зображені явища в цілості, коли література, театр, музика, кіно, різновиди образотворення та мова відповідних видів мистецтва як феномен людського спілкування перебувають в органічній єдиноті й наскрізь пройняті філософією, психологією, етнологією» [2, с. 8]. Слід також врахувати ту обставину, що багато важливих питань історії і теорії української культури Ю. Шевельєв розглядав на матеріалах українського письменства як одного з найповніших репрезентантів загальнокультурних процесів. Брак у доробку вченого спеціальних теоретичних праць, присвячених культурологічним аспектам, компенсується і доповнюється тими роботами, які, незважаючи на різний час їх створення, містять ідеї й положення, що дозволяють говорити про наявність у Ю. Шевельєва цілісної концепції української культури. В її основі знаходиться бачення духовної культури як складного, багатошарового явища, складові якого розвиваються за власними іманентними законами і водночас у тісному зв'язку і взаємодії між собою і соціумом. Зазначене стосується усіх культур світу. Але крім загальних закономірностей, українська культура має низку характерних особливостей. Зокрема, культура українського народу належить до євразійського типу, вона формувалась і розвивалась на межі європейської та азійської культур. Визнавши українців як націю, що має «всю культуру європейських джерел у своїй крові», дослідник підкреслює, що наша культура вбирала елементи з різних сторін світу. Зокрема, «було багато орієнタルних впливів і зв'язків. Їх треба виділити, вивчити, випнути. Трипілля і Іран. Візантійське защеплення теж було східне. Шпенглер розглядає візантійську культуру як арабську. «Слово о полку Ігоревім» зв'язане не тільки з норманськими сагами і піснями про Роланда. Воно зв'язане з Біблією і епосами сходу. Злочин Росії

не тільки в тому, що вона відірвала нас від Європи. Вона відірвала нас і від Сходу. Вона виховувала не тільки європівство, а і зневагу до Сходу» [5, с. 130].

Також Ю. Шевельєв вказував на наявність в українській культурі вічно-селянського первня, розуміючи його, насамперед, як категорію психологічну. Це та домінанта, яка завжди в історії України задавала панівний тон. Вона «вільялась і визначила «звучання» нашої історії в часи Володимира Великого і Ярослава Мудрого, Данила Галицького і Сагайдачного, Хмельницького і Мазепи, Шевченка і Юрія Липи» [5, с. 107]. Дослідник вважав цю традицію позитивною і перспективною для розвитку української культури, оскільки у сполученні з передовими досягненнями світової духовності вона здатна створити «високе і справді дорогоцінне мистецтво» [5, с. 108].

Тривале перебування України у бездержавному стані, колоніальний залежності, відсутність необхідних умов для повноцінного розвитку культури призвели до тривалих перерв, драматичних розривів і застою у культурному процесі. Це позначилось, наприклад, на характері українського літературного розвитку – «галъмованого, перериваного, відновлюваного, різноцентрового» [4, с. 548]. Несприятливі історичні умови розвитку України спричинили провінційність, яку вчений вважав найбільшим ворогом української культури. Принципова, постійна і наполеглива боротьба з провінційністю в усіх її проявах стала важливим напрямом діяльності Ю. Шевельєва. «Картагена нашої провінційності мусить бути зруйнована» – цей заклик з есею «Над озером. Баварія» став лейтмотивом усієї творчої спадщини дослідника. «Провінція – все те, що не стверджує себе столицею світу. Провінція – не географія, а психологія. Не територія, а душа» [5, с. 116].

Отже, провінційність виступає у концепції вченого як психологічний комплекс, що виник історично і піддається корекції. У своїх роботах Ю. Шевельєв прагнув з'ясувати причини духовної провінційності, національної меншоварствості, віднайти витоки того феномена, який увійшов в історію під назвою «малоросійство». В одній із своїх ранніх робіт «Меч, труби, лютня» (1943) він звертається до періоду другої половини XVII ст., що став яскравим контрастом до попередньої епохи, позначеної граничним напруженням національних сил, результатом чого стало відновлення у важкій боротьбі національної державності. Автор здійснив спробу простежити ґенезу формування рабської психології у свідомості українців, розкрити проблему світоглядних деформацій на прикладі життя та діяльності відомого церковного діяча, вченого, поета Лазаря Барановича. Зазначимо, що Ю. Шевельєва завжди цікавила проблема пізнання людини українського суспільства,

витоки її світогляду, особливості національного характеру, через призму якого розглядались питання культури. Саме у другій половині XVII ст., що явило світові феномен українського бароко, поряд з типом воїна – «мужа», яскравим втіленням якого був Мазепа, постає тип «хахла», що став національним лихом і прокляттям. Лазар Баранович – людина, на прикладі життя якої легко простежується історія зламання особистості, людина, сила, хист, і енергія якої пішли нанівець. Причиною світоглядного зламу Л. Барановича став не лише трагізм епохи з її боротьбою всіх проти всіх і взаємознищеннем, а й особисті якості, що дозволили Ю. Шевельову назвати Л. Барановича героєм компромісу. Л. Баранович не бачив у тогочасному українському суспільстві тієї сили, що здатна була відновити національну згоду. «Тільки стороння сила – здавалося Барановичеві – може внести лад у цю розбурхану стихію. Так зроджується в Барановича смертельна хвороба не одного нашого покоління, що зветься «зовнішня орієнтація». Повинен прийти хтось, сильний і могутній, і, простягши свою владну руку, заспокоїти розгнуддане криваве море. Вибір цього «когось» був наперед визначений тим, що Баранович своїм становищем – достойник православної церкви. Так починається сподівання на царя, орієнтація на Московщину» [4, с. 39]. З часом Л. Баранович розчаровується у своєму виборі, переконується у підступності планів російської влади щодо України, але сили і мужності вступити у боротьбу не вистачає, бо світогляд поета вже підточений і захитаний у своїх основах. Лазар Баранович для автора роботи «Меч, труби, лютня» став уособленням «згасаючого в українцах запалу до боротьби, до відстоювання власних позицій та скультивованої надалі схильності до компромісів, що переросла нині в політичну пасивність і невизначеність, це узагальнений образ людини – борця другої половини XVII ст., на заміну якій прийшов глухий до поняття національної свідомості наш земляк – українець» [3, с. 78–79]. На думку дослідника, Л. Баранович був одним із тих діячів української культури, хто намагався втілити у життя план культурного поглиняння Московської держави, що був задуманий українською інтелігенцією ще з кінця XVI ст. Але подібного до того, як подолана римськими легіонерами Греція завоювала культурно Рим, не сталося. «Передумовою для культурного завоювання нації – переможця є, однак, культурна перевага переможеної нації на всьому полі бою, себто в усій культурі» [5, с. 67]. Українська культура доби бароко була суто церковна, але цього було вже недостатньо для XVIII ст. – доби секуляризації науки, мистецтва і культури загалом. Петро I виграв бій на культурному фронті тим, що відмежував Україну від безпосередніх західних впливів, що фатальним чином позначилося на українській культурі, викликавши її тривалу стагнацію.

Аналізові української духовно-інтелектуальної експансії у Московське царство упродовж XVI–XVII ст., що зазнала поразки та трьом найбільшим ворогам українського відродження – Москві, українському провінціалізму і комплексу Кочубеївщини, присвячена одна з найбільш стислих і близьких розвідок Ю. Шевельова «Москва, Маросейка» (1954). Її головний висновок – «історія культурних зв'язків між Україною і Росією – це історія великої і ще не закінченої війни» [5, с. 70]. Надалі у своїх працях вчений подібної категоричності уникав, але бачення української та російської культур як двох відмінних систем залишилось одним із наріжних каменів концепції Ю. Шевельова.

Завжди залишаючись на позиції послідовного і нещадного критика будь-яких проявів провінційності в українській культурі, ставлячи високу планку до її творів, Ю. Шевельов водночас всіляко підкреслював і пропагував усе те вартісне, що злагатило скарбницю світової культури. Він, зокрема, визнавав першість українського письменства у постановці проблеми безгрунттянства як однією з провідних для ХХ ст. з його небувалими суспільними катаклізмами. Адже проблема безгрунттянства – «це, може, найхарактерніша проблема нашого ХХ сторіччя, а проблема техніки і атомової бомби – це тільки зовнішні прояви все тієї ж проблеми безгрунттянства. Всі історичні проблеми нашого часу ніби спеціально спрямовані на те, щоб позбавити людину ґрунту. Що таке большевицька революція в Російській імперії, як не величезний досвід викорчувування людей і цілих націй з їх звичного, рідного ґрунту? А війни нашого сторіччя: їх не порівняти з старими війнами ні кількістю учасників, ні кількістю втікачів і людей, що втратили житло і землю під ногами. Еміграція – один з виявів цього, але до кількості емігрантів треба додати ще й мільйони втікачів усередині країн, втікачів від воєнних дій, від голоду і холоду, від бездомності й непривітності» [4, с. 500]. Дослідник підкріплює своє твердження, можливо, несподіваним для читача, але водночас таким природним для Ю. Шевельова – руйнувача стереотипних підходів і близького знавця різних видів мистецтва, зіставленням оповідання українського класика М. Коцюбинського «На камені» з фільмом відомого італійського режисера Роберто Росселіні «Стромболі». За усієї несхожості життя татарського села кінця XIX ст., що відображене в творі М. Коцюбинського, і табором переміщених осіб у Італії 40-х рр. ХХ ст. з фільму Р. Росселіні, він знаходить багато збігів і спільніх ліній між двома віддаленими у часі й просторі творами різних митців. Їх об'єднує, насамперед, центральний конфлікт між ґрунтом і безгрунттянством, хоча в українського автора він виглядає ще досить абстрактно і сuto психологічно. Р. Росселіні трагедію безгрунттянства бачив інакше, ніж М. Коцюбинський. Якщо у оповіданні «На камені» ми ще бачимо міцне середовище зі своїми побутовими і моральними нормами, то у Р. Росселіні цього немає. Відрізняються і головні герой творів. Якщо Фатьма у М. Коцюбинського ще наскрізь романтична, сповнена прагненням до чогось незнаного і гине в ім'я кохання, то геройня фільму італійського режисера – це звір, що бореться за існування, усвідомлюючи всю безнадійність і марність власних зусиль.

На думку Ю. Шевельова, у своїй повіті із життя української еміграції «Еней і життя інших» Ю. Косач здійснив спробу подолати безгрунттянство, витворивши варіант своєрідного українського екзистенціалізму, який дослідник називає антєїстичними. В основі його лежить переконання, що «не зосередженістю в собі, не орденськими самозамиканням і самовдосконаленням, не конспіраторським змовництвом, а відшуканням ґрунту під ногами можна знайти ту точку прикладання важеля, яка дасть змогу перевернути світ» [4, с. 695].

Головний герой п'єси М. Куліша «Народний Малахій», як вважав Ю. Шевельов, став найкритичнішим і найтрахічнішим перевтіленням образу Дон Кіхота у світовій літературі. Схожий тип він знаходить у п'єсі «Божевільна із Шайо», написаній у 40-х рр. ХХ ст. французьким драматургом Жаном Жіроду. Цей твір дослідник навіть називає французьким варіантом «Народного Малахія». Їх об'єднує спільність ідей і проблем, головною із яких є трагедія

людини, розчавленої нелюдським суспільним ладом. Основна ж відмінність між п'єсами полягає у тому, що у М. Куліша панує трагічний, протестантський пессімізм, а у Жіроду переважає самозречений примирений скепсис. Ця різниця, на думку Ю. Шевельова, випливає з різниці національних характерів французів та українців: «У врівноваженому скепсисі Жіроду є щось від утоми змученого тягарем понадтисячолітньої історичної напруги французького народу, – або принаймні його культурно-провідних прошарків. В одчасті і нещадності гарячого Кулішевого пессімізму – свідчення віри в життя молодого народу, що після періоду відступу знову з подесятереною силою вступає на арену активної боротьби і не може, і не хоче примиритися з жадною правдою, з жадним злом. У Куліша – трагедія поразки. Після поразки боротьба починається знов, починається з ще більшою напругою і силою. У Жіроду – драма безнадії, замаскована стриманістю добре вихованої людини» [4, с. 517]. Ю. Шевельов наголошує, що тема Малахія і малахіанства стала однією з провідних для сучасного світу. А першість у її порушенні належить саме українській літературі.

Саме українські письменники стали першовідкривачами ретельно приховуваної кремлівськими владоможчими від усього світу потворної радянської дійсності з її тюрмами, ізоляторами, таборами, спрямованими на знищення мільйонів людей. Задовго до появи «Архіпелагу ГУЛАГ» О. Солженицина – цієї енциклопедії радянських політичних в'язниць, побачив світ роман І. Багряного «Сад Гетсиманський», де змальовані вражаючі картини жахливих випробувань людини у лещатах тоталітарно-репресивної системи. На переконання Ю. Шевельова, лише брак сприятливої кон'юнктури і «класичне українське невміння виходити поза своє Ґетто» привели до того, що роман І. Багряного не здобув у світі і малої частини тієї популярності, що випала на долю документальної епопеї О. Солженицина. Вчений віддає належне величезній праці, витрачаності та чесності російського письменника, що створив талановиту і вистраждану книгу. «Але він мав своїх попередників, що на повну міру можливостей свого часу звелиси світові епопею викорчування селянина і дияволську механіку радянської тюрми й слідства» [4, с. 1106]. І це були твори українських авторів – «Діти Чумацького шляху» Д. Гуменюї, «План до двору» Т. Осьмачки, «Сад Гетсиманський» І. Багряного. Усе це давало Ю. Шевельову вагомі підстави заявити: «Наша література має що сказати людству. Вона раз-у-раз спромагається сказати це раніше, ніж інші літератури світу. Це вина не літератури, а нашого суспільства, що цього не знають» [4, с. 509]. Наведене засвідчує органічну включеність українського письменства і культури загалом у загальноєвропейській контекст. «Ще й ще раз переконуємося: європейськість осягається не переспівами чужих майстрів, а вмінням говорити власним українським голосом» [4, с. 509].

Ю. Шевельов не лише глибоко діагностував наявні проблеми культурного розвитку України, а й виробив власну програму подолання історично обумовлених комплексів і розбудови сучасної національної культури. Магістральним напрямом подальшого поступу української культури, що забезпечило їй гідне місце у загальносвітовому процесі, Ю. Шевельов вважав «витворення глибоко своєрідного, глибоко українського літературного стилю», адекватного і гідного України не як етнографічної, а суверенної європейської нації, яка «тому претендує на місце в Європі,

що має що свого Європі сказати» [4, с. 607]. Виголошена у доповіді Ю. Шереха (Ю. Шевельова) «Стилі сучасної української літератури на еміграції» на 1 з'їзді МУРу в грудні 1945 р., ідея національно-органічного стилю викликала бурхливі суперечки і гостру критику. Не внесли достатньої ясності у це питання і сучасні дослідники. Серед причин цього можна вказати на те, що під пером Ю. Шевельова саме поняття стилю набуло широкого значення, чого не брали до уваги його опоненти, котрі закидали критикові прагнення обмежити вільний розвиток літератури рамками не зовсім зрозумілого національно-органічного стилю.

Ідея органічного стилю значною мірою була породжена реакцією на тривале нищення українського світу, його духовності, брутальною денационалізацією культурного життя України. Також Ю. Шевельов як дослідник, що давно осмислював питання стильового розвитку, усвідомлював відносність традиційних стилів в українській культурі. 1956 р. у своєму розгорнутому відгуку на вихід «Історії української літератури» Д. Чижевського він написав: «В українській літературі більше, ніж у якій іншій, проблема змішання стилів, протиprirodnoї цупкості старих стилів, еклектизму, елементарного браку стильової диференціації позначається протягом усього її існування. Причини? Провінційність більшості проявів нашої літератури спершу проти Візантії, потім супроти Польщі і Заходу, ще потім проти Росії і Заходу. Течії з'явилися на Україні запізнено, нові течії не змагалися із старими, а поступово в них вливалися. Літературний процес був перериваний» [4, с. 542]. На наш погляд, саме такий перебіг стильового розвитку не можна пояснити лише проявами провінційності в національному письменстві, але сам характер цих процесів відзначений досить точно.

Місією української повоєнної еміграції він вбачав у творенні сучасного українського письменства, подальший поступ якого Ю. Шевельов пов'язував з наближенням до нового національно-органічного стилю, у якому мали виявится особливості української духовності як у змісті, так і у формі творів. Задля обґрунтування своєї теорії Ю. Шевельов звернувся до інших літератур, де знаходив дослідників і митців, «хто боронив щось подібне до моєї теорії або хто – на мою тоді думку – несвідомо її дотримувався» [6, с. 79]. Так виник задум написати цикл статей «Етюди про національне в літературах сучасності. До теорії національно-органічних стилів». Роботи з цього циклу цікаві для нас, насамперед, з точки зору поглиблення і розвитку раніше висловлених поглядів вченого і як спроба теоретичного узагальнення пошуків національно-органічного стилю. Основні положення статей розвивають і доповнюють важливі аспекти концепції Ю. Шевельова, на які він спирався при оцінюванні творів українських митців. Як доводив критик, здебільшого провідні майстри національно-органічних стилів у своїй творчості спираються на багату культурну традицію свого народу, по-новому синтезуючи різні прояви минулого між собою і з живою свою сучасністю, сприйнятою крізь призму їхньої індивідуальності.

З іншого боку, національно-органічні стилі, що спираються тільки на літературну традицію своєї нації, – це «стилі передусім стилізаторські, це стилі реставраційні. В них завжди буде щось штучне, щось – скажемо просто – мертвє. Їм бракуватиме живої душі. Вони лежатимуть на лінії великої національної традиції, але тільки лежатимуть, не рухаючи цю традицію вперед, не становлячи нової ланки в ланцюгу літературної переємності й тяг-

лости. Щоб стати справді новим словом у розвитку літератури, вони повинні схрестити традицію з сучасністю» [6, с. 91]. Дослідник полемізує з тими, хто доводить тезу про знецінення і вигасання народної творчості у сучасну епоху. Форми і прояви фольклору можуть змінюватись, незмінним залишиться його головне покликання – бути носієм і хранителем тягlostі, через яку проходить «нитка необривного зв'язку» між поколіннями. Вершинні здобутки національно-органічних стилів, що постають з синтезу високої літературної традиції і низової народної творчості, завжди бувають демократичними. Сталість національної субстанції (риси психології, темпераменту) зробила можливою синтез часово і настроєво відмінних елементів. Саме синтез, а не хаотичне нагромадження різномірних явищ. Відтак переконаний комуніст Луї Арагон, який у своїх статтях виступав як пропагандист класової боротьби і роз'єднаності націй на ворожі тabori, у поетичних творах постає «речником національної єдності, синтези всього творчого, що має нація, незалежно від того, в яких прошарках воно триває, живе... Национальне лишається поки нація не знищена фізично, і воно, і тільки воно творить ті цінності людського духу, які має людство і якими воно заслужено пишається» [6, с. 93].

І хоча пізніше Ю. Шевельзов неодноразово відмовлявся і зрікався своєї ж теорії національно-органічного стиліу, ставився до неї як до переднього етапу, не полишає враження, що перед нами одна з таких улюблених ним містифікацій і гра з читачем. Певною корекцією теорії національно – органічного стилю можна вважати запропоноване Ю. Шевельзовим поняття місцевих літературних шкіл, що розвиваються у межах загального стилю, але зі своїми особливостями. Наприклад, у добі бароко, на його думку, можна виділити острозьку, львівську і київську школу [4, с. 543]. Але нам нічого не відомо про зміну поглядів ученої у частині оцінки окремих постатей, яких він вважав представниками органічного стилю (Т. Осьмачка, В. Барка та ін.). Спільним для органістів є міфологізація реальності – тобто піднесення даного в ступінь надчасового, вічного, категоріального, прагнення виявити «понад часові сутності українського світу» [4, с. 1025]. Головний образ, що мав постати з творів органістів – образ України, що формуватиме уявлення про неї в емігрантів і чужинців. Характеристика Ю. Шевельзовим образу України

їни, що прочитується у повісті Т. Осьмачки «Старший боярин», показує його сутнісні риси: «в цей образ вилися і природа, і національні характери, і загальний колорит, і якісь незримі аморфні частини фольклорного стилю і світосприймання, і пристрасть самого автора – і все це ірраціонально, спонтанно, стихійно створило твір справді українського національного стилю» [4, с. 613].

Але рушієм культурного процесу, його головним суб'єктом є талановита творча індивідуальність, що завжди виламується з тісних меж будь-яких «ізмів». Яскравим взірцем такої особистості в українській культурі став Тарас Шевченко, до постаті якого Ю. Шевельзов звертається протягом усієї творчості. Його Шевченко – це «володар всіх історично заповіджених українській поезії стилів, їх руйнувач, комбінатор і поглиблювач, дерзновений експериментатор і геніальний синтетик – глибоко національний і цілком позахутрянський» [4, с. 624].

Роботи Ю. Шевельзова стали вагомим внеском в осмислення проблем української культури. Його роздуми про характер, специфіку, закономірності як загальнокультурних процесів, так і його окремих проявів допомагають створити цілісну, об'єктивну картину національно-культурного життя. Особливо важливим є його розгляд тих позамистецьких факторів, що тривалий час обумовлювали перебіг культурного буття на українських землях. Основний висновок вченого зводиться до того, що за усіх несприятливих умов для свого розвитку, українська культура ніколи не поривала з європейським духовним середовищем, при цьому зберігаючи власну самобутність. Перспективи подальшого культурного поступу Ю. Шевельзов бачив на шляху синтезу національно-органічного начала і творчого використання кращих здобутків світової культури.

1. Дзюба І. Юрій Шерех – літературознавець і культуролог / І. Дзюба // Шевельзов Ю. Вибрані праці: у 2 кн. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – Кн. 2. – С. 5–32.
2. Корогодський Р Така тривала відсутність, таке непросте повернення / Р. Корогодський // Шерех Ю. Пороги і запоріжжя: Література. Мистецтво. Ідеологія: у 3 т. – Х.: Фоліо, 1998. – т. 1. – С. 5–12.
3. Мариняк Р. Проблема притомності нації в літературній критиці Ю. Шевельзова і в поезії Ліни Костенко / Р. Мариняк // Творчий доробок Юрія Шевельзова і сучасні гуманітарні науки. – Х.: Лівий берег, 1999. – С. 77–81.
4. Шевельзов Ю. Вибрані праці: у 2 кн. / Ю. Шевельзов – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – Кн. 2. – 1151 с. 5. Шевельзов Ю. З історії незакінченої війни / Ю. Шевельзов – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 471 с. 6. Шерех Ю. Етюди про національне в літературах сучасності / Ю. Шерех // Сучасність. – 1993. – № 4. – С. 68–93.

Дмитро Добровольський

З досвіду впровадження української мови у вищої школі України доби «українізації»

В статті розкрито початковий етап впровадження української мови у систему вищої освіти УСРР періоду «українізації». Визначені причини її запровадження та розглянуті законодавчі акти, що забезпечували цей процес. Описано досягнення й труднощі в «українізації» вищої школи України в 20-ти роках ХХ ст.

Initial stage of Ukrainian language' introduction into system of Higher education in the Ukrainian SSR during the period «Ukrainization» is analyzed in the article. The reasons of its introduction are defined and legislative acts, which provided this process, are considered. Achievements and difficulties of «Ukrainization» of Higher schools in Ukraine in the 1920es are also outlined.

Зі здобуттям Україною незалежності на початку 1990-х рр. розгорнулися природні процеси сучасної «українізації» системи освіти, в цілому, та вищої школи, зокрема. Тому в нагоді стає дослідження «українізації» освіти в 20-ті рр. ХХ ст., оскільки спостерігається певна схожість вихідних умов українізаційних процесів вищої освіти України

1920-х рр. та сучасних. Вперше українізаційні процеси почалися після революції 1917 р. і здійснювалися за часів українських урядів до приходу більшовиків. Однак за більшовицької влади почала впроваджуватися маштабна цілеспрямована політика «українізації» УСРР, яка торкнулася безпосередньо і вищої школи.